

Talemanuskript til brug for besvarelse af samrådsspørgsmål B fra BEU

Samrådsspørgsmål B:

Hvordan vil regeringen sikre, at arbejdstagere på store statslige byggerier, som Femern Bælt, arbejder på danske løn- og arbejdsvilkår?

Der henvises til artiklen »Firmaer på milliarddyr Femern-tunnel nægter overenskomst: Fagforbund i oprør« i A4 Arbejdsliv den 15. september 2020.

Svar på samrådsspørgsmål B:

Tak for spørgsmålet!

Jeg finder spørgsmålet meget relevant og er derfor glad for, at jeg får lejlighed til at forklare, hvad regeringen konkret gør for at sikre ordentlige løn- og arbejdsvilkår på de store statslige anlægsprojekter. Og ikke mindst hvad regeringen ikke har indflydelse på.

Som det fremgår af spørgsmålet, er den egentlige årsag til dette samråd, at der medio september i år ikke var indgået overenskomst mellem 3F og entreprenørkonsortiet Fehmarn Belt Contractors, der aktuelt er i gang med at anlægge en arbejdshavn ved Rødbyhavn til brug for anlæg af den kommende tunnel under Femern Bælt.

I Danmark er det arbejdsmarkedets parter, der aftaler løn og arbejdstid. Det har jeg som transportminister ingen indflydelse på.

Og jeg kan med glæde konstatere, at den danske model endnu en gang har vist sig at virke. Den 28. september tegnede entreprenørkonsortiet Fehmarn Belt Contractors nemlig overenskomst med fagforeningerne i Danmark gældende for arbejdet med arbejdshavn, landopfyldning mv.

Jeg vil nu redegøre for, hvad Femern A/S, Vejdirektoratet og Banedanmark konkret gør for at sikre ordentlige løn- og arbejdsvilkår på de store statslige anlægsprojekter.

Femern Bælt-forbindelsen

Femern A/S har etableret en samlet styringsmodel for at sikre fokus på løn- og arbejdsvilkår på Femern Bælt-projektet gennem hele anlægsfasen. Styringsmodellen består af tre elementer. Det gælder kontraktkrav, sanktionsmekanismer og tilsyn.

Det første element er kontraktkravene. I kontrakterne stiller Femern A/S krav til, at entreprenørerne overholder specifikke klausuler på følgende områder:

- Løn- og arbejdsvilkår
- Sikkerhed og sundhed
- Boligforhold

- Uddannelsesklausuler om lærlinge

Det følger af EU-retten, at Femern A/S i sine kontraktklausuler ikke kan kræve, at entreprenørerne skal indgå overenskomst i forbindelse med byggeriet.

Femern A/S har oplyst mig, at EU-Domstolen i en række sager om EU's Udstationeringsdirektiv (direktiv nr. 96/71/EF af 16. december 1996) har konkluderet, at krav om overenskomst på byggeleverancer har været i strid med retten til fri bevægelighed for tjenesteydelser, som det fremgår af artikel 56 i Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde.

I stedet har Femern A/S opstillet en række konkrete mindstekrav til løn og arbejdsvilkår mv., som entreprenørerne skal opfylde. Klausulerne er udarbejdet i tæt samarbejde med Kammeradvokaten og professor dr. jur. Jens Kristiansen.

Klausulerne har til formål at komme så tæt på danske overenskomstlignende vilkår som tilladt. I henhold til selskabets klausuler om løn- og arbejdsvilkår skal entreprenørerne og disses underentreprenører på byggepladsen – altså det såkaldte kædeansvar – til enhver tid sikre:

- Minimumslønniveau

- Dansk lovgivning om arbejdstid
- Løntillæg for så vidt angår arbejde, der er sammenfaldende med offentlige fridage
- Overtidsbetaling, efter anerkendte niveauer
- Feriebetaling til en anerkendt og uafhængig institution i arbejdstagers hjemland
- Pensionsbetaling til en anerkendt og uafhængig institution i arbejdstagers hjemland, og
- Kompensation for rejseudgifter, ophold og måltider.

I selskabets klausuler henvises til mindstelønniveauet i de mest repræsentative kollektive overenskomster på bygge- og anlægsområdet. Minimumslønniveauet svarer til grundtimetaksten efter den danske overenskomst for bygge- og anlægsområdet, der er indgået mellem DI/Dansk Byggeri og 3F. For medarbejdere beskæftiget med andet end bygge- og anlægsopgaver har entreprenørerne en pligt til at betale den tilsvarende mindsteløn i de kollektive overenskomster, som dækker den pågældende type af arbejde.

Fehmarn Belt Contractors har som nævnt tegnet overenskomst med 3F. På de tre andre store tunnelkontrakter er den ansvarlige entreprenørkonsortiet Femern Link Contractors.

Dette konsortium har meldt sig ind i DI/Dansk Byggeri. Det indebærer, at entreprenørkonsortiet er forpligtet til at overholde DI/Dansk Byggeris overenskomster. Femern A/S har forstået, at konsortiet forventer at indlede forhandlinger med fagbevægelsen om en lokalaftale, der er tilpasset anlægsarbejdernes karakter, herunder i forhold til f.eks. arbejdstider, fleksibilitet, tillægsbetalinger mv. Lokalaftalen fungerer som supplement til overenskomsten inden for rammerne af aftalemodellen.

Sanktionsmekanismer

Det andet element i Femern A/S' styringsmodel er sanktionsmekanismer.

I kontrakterne på Femern Bælt-byggeriet er der et spektrum af sanktionsmuligheder, hvis de kontraktuelle klausuler ikke overholdes.

Entreprenørerne er forpligtet til at afrapportere til Femern A/S hver måned og redegøre for både deres egne og deres underentreprenørers overholdelse af løn- og arbejdskravene i kontrakterne samt afgive forklaring på eventuelle afvigelser.

Hvis entreprenørerne eller deres underentreprenører overtræder kontraktens krav om løn- og arbejdsvilkår, kan Femern A/S til enhver tid tilbageholde betalinger til entreprenørerne svarende til beløbsstørrelsen på de ansattes krav til kompensation, som entreprenørerne mangler at udbetale.

I tillæg hertil kan Femern A/S pålægge entreprenørerne at betale en bod svarende til samme beløb.

Som en yderste konsekvens giver kontrakterne Femern A/S adgang til at hæve kontrakten, hvis en entreprenør gentagne gange ikke opfylder de i kontrakten fastsatte klausuler.

Tilsyn

Det tredje element er tilsynet.

Femern A/S fører tilsyn med, at entreprenørerne på byggeriet overholder alle krav i kontrakterne og lovgivningen.

Tilsynsmodellen omfatter følgende:

- Femern A/S' egen tilsynsenhed, der planlægger og gennemfører tilsynet med entreprenørerne.
- Et styrings- og rapporteringssystem, hvor entreprenørerne beskriver og dokumenterer, at de overholder kravene. Der er

såkaldte KPI'er for arbejdsklausuler og sociale klausuler. De overvåges tæt af Femern A/S' ledelse.

- Tæt kontrol og tidlig indgriben over for eventuel misligholdelse ved faste byggemøder med entreprenørerne, kontrol af byggeplads og indkvarteringsforhold.
- Stikprøvekontroller af underleverandører, gennemgang af design- og planlægningsdokumenter mv. og krav om udlevering af lønsedler og ansættelseskontrakter for enhver medarbejder ansat i Danmark i forbindelse med projektet.

Femern A/S oplyser, at selskabet konkret arbejder med fire tilsynsformer, der kan anvendes supplerende og sekventielt afhængigt af entreprenørens pågældende aktivitet samt projektets udvikling. Det drejer sig om følgende:

- Deltagelse i entreprenørens tilsyn. Det giver direkte indsigt i entreprenørens egen tilsynspraksis og dertilhørende risikovurderinger og -håndtering.
- Risikobaserede tilsyn. De anvendes, hvor risiciene vurderes størst, eller tilsynet kan have størst effekt.

- Enkeltsagstilsyn. De anvendes som reaktion på konkrete afvigelser eller mistanke herom.
- Tematiske og tværgående tilsyn. De benyttes parallelt på tværs af kontrakter med afsæt i generelle problemstillinger eller risici.

Femern A/S anvender alle fire former for tilsyn med henblik på at sikre tæt kontrol og mulighed for tidlig indgriben over for misforhold. Det indebærer faste byggemøder med entreprenørerne, granskning af dokumentation og processer, anmeldte og uanmeldte kontrolbesøg på byggepladser, kontrol af indkvarteringsforhold, risikobaserede stikprøvekontroller af underleverandører mv.

Hvis der konstateres misforhold, som ikke bringes i orden, giver kontrakterne Femern A/S mulighed for at iværksætte sanktioner. Det kan for eksempel være ved at tilbageholde betaling til entreprenøren.

Femern A/S er løbende i dialog med arbejdsmarkedets parter med henblik på at understøtte, at byggeriet af den faste forbindelse foregår i sammenhæng med det tyske og danske arbejdsmarkedssystem.

Offentlige myndigheder fører ligeledes tilsyn med Femern Bælt-projektet, herunder eksempelvis Arbejdstilsynet, SKAT og et særligt EU-tilsyn i forhold til den tildelte EU-støtte.

Arbejdsmarkedets parter er ansvarlige for, at de indgåede overenskomster og dertilhørende aftaler på projektet overholdes.

Femern A/S har aftalt med fagbevægelsen, at Femern A/S stiller kontorfaciliteter til rådighed for fagbevægelsen mellem det operationelle bygherrecenter Strandholmgård og tunnelelementfabrikken. Det giver mulighed for, at fagbevægelsen kan være permanent repræsenteret i hele anlægsfasen.

Vejområdet

Vejdirektoratet har siden 2000 haft arbejdsklausul i alle dets bygge- og anlægskontrakter. Arbejdsklausulen er formuleret i overensstemmelse med cirkulære om arbejdsklausuler i offentlige kontrakter. Arbejdsklausulen gælder naturligvis også for entreprenøren, der bygger den nye Storstrømsbro.

Arbejdsklausulen betyder, at der stilles en række krav til entreprenøren:

- Entreprenøren er forpligtet til at sikre, at lønarbejdere og eventuelle underentreprenørers lønarbejdere sikres løn, arbejdstid og andre arbejdsvilkår, som ikke er mindre gunstige end dem, der gælder for arbejde af samme art. Der tages udgangspunkt i en kollektiv overenskomst indgået af de mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark, og som gælder på hele det danske område.
- Klausulen gælder for arbejdstagere, og underentreprenørers arbejdstagere, der er beskæftiget i Danmark med opgavens udførelse. Entreprenøren er forpligtet til at orientere arbejdstagerne om de gældende arbejdsvilkår.

Vejdirektoratet stiller krav om dokumentation. Vejdirektoratet kan til enhver tid udbede sig relevant dokumentation for, at løn- og arbejdsvilkår for arbejdstagerne lever op til den forpligtelse, som arbejdsklausulen fastsætter.

Og Vejdirektoratet kan kræve, at entreprenøren – efter skriftligt påkrav herom – inden for 10 arbejdsdage fremskaffer relevant dokumentation. Det gælder løn- og timesedler, lønregnskab og ansættelseskontrakter fra såvel egne som eventuelle underentreprenørers arbejdstagere.

Vejdirektoratet kan søge rådgivning hos relevante arbejdsgiver- og/eller arbejdstagerorganisationer til brug for en vurdering af, om entreprenører eller underentreprenører har overholdt klausulen.

Endelig har Vejdirektoratet en række midler til at håndhæve, at klausulerne bliver efterlevet. Det gælder for det første bod for manglende dokumentation. Og for det andet kan Vejdirektoratet tilbageholde betalinger til entreprenøren, hvis entreprenøren ikke overholder arbejdsklausulen, og dette medfører et berettiget krav fra de ansatte.

Baneområdet

På baneområdet stiller Banedanmark i dag krav om, at alle Banedanmarks bygge- og anlægskontrakter indeholder et CSR-bilag. CSR-bilaget forpligter Banedanmarks entreprenør til – og jeg citerer – *”at sikre løn, herunder særlige ydelser, arbejdstid og andre arbejdsvilkår, som ikke er mindre gunstige end dem, der i henhold til kollektiv overenskomst, voldgiftskendelse, nationale love eller administrative forskrifter gælder for arbejde af samme art i henhold til en kollektiv overenskomst indgået af de inden for det pågældende faglige område mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark, og som gælder på hele det danske område”*.

Dette er i overensstemmelse med Danmarks forpligtelser efter ILO Konvention nr. 94. Det er samme klausul, som også Vejdirektoratet bruger.

CSR-bilaget forpligter ligeledes entreprenøren, så denne i sine aftaler med underentreprenører indsætter samme vilkår omkring løn og arbejdsvilkår. Entreprenøren har således en kontraktuel forpligtelse til at sikre, at egne ansatte samt ansatte hos eventuelle underentreprenører, som er beskæftiget med opgavens udførelse i Danmark, har løn- og ansættelsesvilkår som bestemt i CSR-bilaget.

For at kontrollere, at Banedanmarks kontraktpart lever op til kravene, pålægger CSR-bilaget, at entreprenøren skal underskrive en tro- og loveerklæring på hvert byggemøde i kontraktens løbetid eller mundtligt erklære, at vilkårene er overholdt. Det føres til referat. I tilfælde af tvivl har Banedanmark krav på yderligere dokumentation eller ret til at foretage kontrol af entreprenøren og dennes underentreprenører.

Hvis entreprenøren ikke lever op til kravene om løn- og arbejdsvilkår, og dette medfører et berettiget krav fra de ansatte, har Banedanmark mulighed for at tilbageholde betaling

til entreprenøren med henblik på at sikre de ansatte de nævnte ansættelsesvilkår.

CSR-bilaget er anvendt på Ringsted-Femern Banen, Elektrificeringsprogrammet samt på øvrige store projekter hos Banedanmark.

Statslig enhed til kontrol af arbejdsklausuler

Vejdirektoratet er ansvarlig for at implementere Transport- og Boligministeriets aktstykke nr. 185 om etablering af en statslig enhed til kontrol af arbejdsklausuler.

Enheden skal udføre stikprøvekontroller på bygge- og anlægsområdet inden for Transport- og Boligministeriets område samt inden for det fællesstatslige Facility Management-område. Derudover skal enheden udføre kontrol i forbindelse med de fællesstatslige rammeaftaler, der er indgået af Økonomistyrelsen som led i Statens Indkøbsprogram.

Enheden skal dermed blandt andet udføre kontroller på Vejdirektoratets og Banedanmarks område. Enhedens kontroller er således et tillæg til Vejdirektoratets og Banedanmarks eksisterende, egne styrings- og tilsynsforpligtelser. Vejdirektoratets og Banedanmarks kontrakter kan derved fremadrettet blive udtaget til kontrol af

en entreprenørs løn- og ansættelsesvilkår. Enheden skal ikke udføre kontroller på Femern Bælt-forbindelsen, medmindre Femern A/S får udført opgaver af fx Banedanmark.

Afslutning

Sammenfattende vil jeg konkludere, at der stilles krav til de entreprenører, der udfører statslige anlægsopgaver, om løn- og arbejdsvilkår. Og der udføres omfattende kontrol og tilsyn med, at entreprenørerne og deres underleverandører overholder kravene. Endelig er der sanktionsmuligheder, der bliver taget i anvendelse, hvis det viser sig, at krav og regler ikke bliver overholdt.